

OVER THERAPEUTISCHE ERVARINGEN IN ARTISTIEK WERK EN ETHISCH KADER

EXPERT TALK MET RICHTJE REINSMA – 16 JAN 2024

Richtje Reinsma is een kunstenaar gevestigd in Amsterdam, waar ze ook woont en werkt. Ze heeft gestudeerd aan de Rietveld Academie (BA) en het Sandberg Instituut (MA). Haar artistieke praktijk omvat schrijven, tekenen, installaties en performances. Daarnaast is ze docent bij Fontys Academy of the Arts en medeoprichter van de kunstenaarscollectieven Het Harde Potlood en De Parasiet.

In ons gesprek bespreekt Richtje haar kunstproject "Huidwandeling", een geluidswandeling waarbij deelnemers onder een luisterkostuum liggen en een intense ervaring ondergaan. Ze deelt de uitdagingen en overwegingen bij het organiseren van het project, zoals het testen van verschillende presentatieformats, zoals met of zonder het "luisterkostuum". Richtje reflecteert op de reacties van het publiek tijdens intieme presentaties en hoe ze het project wil aanpassen voor een groter publiek, zoals bij een symposium over moederschap en kunst.

Het project is ontstaan uit Richtje's fascinatie voor geluid en het verkennen van het lichaam, met name de huid, als startpunt. We bespreken ook het concept van embodiment en hoe het project bijdraagt aan het begrip van lichaam en aanwezigheid, en de eenzijdigheid die aanwezig is in onze cultuur waarbij we bepaalde zintuigen of vermogens buitensluiten.

Richtje benadrukt de vertrouwensband tussen haar en de deelnemers en hoe ze zich fysiek kwetsbaar opstellen tijdens de ervaring en dat herken ik ook in de experimenten die ik doe. Richtje merkt op dat sommige reacties verrassend waren omdat het voor bepaalde deelnemers een enorme helende ervaring was en dus erg therapeutisch. Terwijl het geen behandeling is, en het voor iemand anders dus ook een heel andere ervaring kan zijn. Ze benadrukt het belang van vrijwillige deelname en het creëren van een veilige omgeving. We erkennen allebei de uitdagingen en ethische overwegingen rondom het creëren van zulke intense ervaringen en benadrukken het belang van respect voor de deelnemers en hun grenzen. We bespreken ook hoe de projecten kunnen evolueren en welke aspecten van de ervaringen het meest waardevol zijn voor de deelnemers.

Ook delen we ervaringen met andere kunstenaars en methoden die vergelijkbare thema's behandelen, zoals het gebruik van ruimte, fysieke posities en geluid als instrumenten voor bewustzijn en expressie.

Daarnaast praten we over de uitdagingen van het werken met groepen en het behouden van individuele expressie binnen een collectieve ervaring. Richtje merkt op dat wanneer je deel uitmaakt van een groep, je soms het gevoel hebt dat je jezelf kunt laten gaan, terwijl het tegelijkertijd ook frustrerend kan zijn omdat je het gevoel hebt je eigen identiteit te verliezen. Dit aspect van groepsdynamiek vinden we beiden fascinerend: dat wanneer je deel uitmaakt van een groep, je soms het gevoel hebt dat je jezelf kunt laten gaan. Het is alsof je weet dat anderen voor je zorgen en dat je niet over alles hoeft na te denken, omdat iemand anders al heeft bedacht wat we gaan doen en hoe we ervoor zorgen dat alles soepel verloopt, zoals op tijd naar het toilet gaan, drinken, pauzes nemen, en ervoor zorgen dat alles veilig is. Het is eigenlijk best grappig hoe we ons zo gemakkelijk overgeven aan deze dynamiek en er zelfs van genieten. Tegelijkertijd kan het ook frustrerend zijn om deel uit te maken van een groep, omdat je het gevoel kunt hebben dat je je eigen identiteit verliest. Het kan dan heel bevrijdend zijn als iemand je eraan herinnert dat je er helemaal bij hoort en dat je het recht hebt om jezelf te uiten en aan te geven wat je wilt. Het is dus belangrijk als begeleider om van tevoren duidelijk te zijn over wie waarvoor verantwoordelijk is, misschien zelfs meer dan normaal.

Wat neem ik mee uit dit gesprek?

- Het belang van vrijwillige deelname en het creëren van een veilige omgeving: ethisch kader bij mijn onderzoek.
- Respect hebben voor de deelnemers en hun grenzen en de rol van de begeleider.
- Het aspect groepsdynamiek en hoe je zorgt voor de mogelijkheid van individuele expressie en verantwoordelijkheid.

Wat laat ik los uit dit gesprek?

- Het concept embodiment. Het is een te grote containerterm, die niet voldoende passend is bij wat ik onderzoek.